

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMPARATIVNÍ ANALÝZA ČESKÉ A ITALSKÉ PRÁVNÍ
ÚPRAVY ZÁNÍKU MANŽELSTVÍ A ROZBOR PŘÍSLUŠNÉ
PRÁVNÍ TERMINOLOGIE

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D.

Autor práce: Pavla Macurová

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 5.

2014

Prohlašuji, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích a na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 12. 2014

.....
Pavla Macurová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat JUDr. Mgr. Ivovi Petřů, Ph.D. a doc. PhDr. Janovi Radimskému, Ph.D., za cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při psaní této práce, a za jeho čas, který mi věnoval při konzultacích.

Anotace

Cílem této práce je analyzovat a porovnat právní úpravu zániku manželství v České republice a v Itálii a zjistit v čem se zánik manželství v těchto dvou státech liší a podobá.

Práce je rozdělena do hlavních kapitol a dalších podkapitol, kde v každé kapitole se věnuji právní řádům obou dvou zemí a následně právní komparaci daného tématu. V první kapitole se věnuji všeobecné charakteristice rodinného práva, zabývám historií, prameny i principy. Druhá kapitola se zabývá vznikem manželství a třetí kapitola následně jeho zánikem. Jelikož rozvod je v této době stále častější téma a mezi těmito zeměmi je značný rozdíl, budu se ve své práci věnovat především zánikem manželství rozvodem.

Celou práci zakončuje závěr, resumé v italštině a rozbor příslušné právní terminologie s italsko- českým glosářem.

Abstrakt

The aim of this work is to analyze and compare the legislation extinction marriage in the Czech Republic and Italy and find out what the dissolution of marriage in these two states are different and similar.

The work is divided into main chapters and more chapters, where each chapter is devoted to the law systems of both countries and subsequently legal comparison of the subject. The first chapter deals with the general characteristics of family law, dealing with history, sources and principles. The second chapter deals with the origin of marriage and the third followed his extinction. Since divorce is at this time of increasingly frequent subject and between these countries is a significant difference, I'll be mainly focused on termination of the marriage by divorce.

The whole work is ended conclusion resume in Italian and analysis of relevant legal terminology with Italian- Czech glossary.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Obecná charakteristika rodinného práva	10
2.1	Historický vývoj práva na našem území	11
2.2	Historický vývoj na území Itálie	12
2.3	Prameny a principy v České republice	13
2.3.1	Prameny rodinného práva.....	13
2.3.2	Principy rodinného práva	15
2.4	Prameny a principy v Itálii	16
2.5	Právní komparace pramenů a principů rodinného práva	17
3	Vznik manželství.....	18
3.1	Vznik manželství v České republice	18
3.1.1	Zákonné překážky vylučující vznik manželství	20
3.1.2	Druhy sňatků	21
3.1.3	Občanský sňatek.....	21
3.1.4	Církevní sňatek.....	22
3.2	Vznik manželství v Itálii	23
3.2.1	Zákonné překážky vylučující vznik manželství	24
3.2.2	Druhy sňatků	25
3.3	Právní komparace vzniku manželství.....	27
4	Zánik manželství	28
4.1	Rozvod	28
4.2	Rozvod na území České republiky	29
4.2.1	Způsoby rozvodu.....	30
4.2.2	Právní následky po rozvodu	32
4.3	Rozvod na území Itálie.....	34
4.3.1	Soudní rozluka.....	35
4.3.2	Proces rozvodu	36
4.3.3	Právní následky po rozvodu	37
4.4	Právní komparace zániku manželství	38
5	Rozbor příslušné právní terminologie	39
6	Závěr	41

1 Úvod

Předmětem mé bakalářské práce je porovnání, tj. komparace, české a italské právní úpravy, která se dotýká vztahů mezi osobami v rodině – rodinného práva – a to očima neprávnicka. V práci se pokusím o co nejpřesnější výklad, za užití některých odborných termínů. Hlavní důraz budu klást na otázku zániku manželství. Je několik důvodů, které mě vedly ke zvolení tohoto tématu. V první řadě se jedná o praktičnost takového tématu, když do manželství vstupuje, až na určité výjimky, skoro každý jednotlivec; proto zůstává dané téma předmětem zájmu právních teoretiků, praktiků, ale i obecné veřejnosti po dlouhá staletí, a to již od dob starověkého Říma. Těžištěm mé bakalářské práce je „nový“ občanský zákoník, ale i Zákon o rodině a to z toho důvodu, že většina skutečností zůstala nezměněna. Tento fakt promítnu tím, že do jednotlivých pasáží své práce zařadím jak ustanovení „nového“ občanského zákoníku, tak zákona o rodině a starého občanského zákoníku a to vždy s ohledem na problematiku, kterou v dané chvíli řeším.

Má bakalářská práce bude členěna do několika kapitol, kde v každé kapitole uvedenu danou problematiku jak v České republice, tak i v Itálii. Závěr kapitoly bude vždy uzavřen komparací obou dvou právních řádů členských států Evropské Unie, kde se pokusím zdůraznit některé společné a odlišné rysy v oblasti rodinného práva těchto států.

V druhé kapitole přiblížím historický vývoj rodinného práva již zmíněných zemí, zmíním pojem rodinného práva a jako takové ho zařadím do systému práva soukromého a stručně nastíním též hlavní principy, kterými se takovéto právní odvětví řídí.

Následující, tzn. třetí kapitola, se zaměří na vznik manželství, jelikož bez vzniku není zánik čehokoli možný. Jinak řečeno, má-li manželství zaniknout, musí nejprve vzniknout. Proto do obsahové náplně takovéto kapitoly zařadím taková témata, jakými jsou způsoby uzavření manželství, i s ohledem na jejich vzájemný vztah, stejně tak jako zohlední překážky, které snoubencům, tj. osobám, jenž zamýšlí vstoupit do svazku manželského, brání v jeho uzavření.

V rámci čtvrté kapitoly se budu věnovat hlavnímu tématu této bakalářské práce a to zániku manželství. Jelikož je v posledních letech rozvod neustálým tématem a nacházejí se zde značné změny mezi českým právním řádem a italským právním řádem, budu se ve své práci věnovat hlavně tomuto způsobu zániku manželství.

V páté a zároveň poslední kapitole učiním rozbor příslušné italské právní terminologie.

V závěru zhodnotím skutečnost, zda se mi podařilo dosáhnout cílů, které jsem v tomto úvodu shora nastínila a shrnu hlavní závěry mého zkoumání.

Bakalářská práce zohledňuje stav právního řádu ke dni 5. 12. 2014 včetně.

2 Obecná charakteristika rodinného práva

Rodina je tradičním prostředím pro utváření vztahů. Ve společnosti plní významné funkce, zejména funkci socializační. Následky jejího nesprávného fungování se mohou projevat v různých variacích, například zvýšenou kriminalitou mladistvých osob, zvýšenou rozvodovostí či špatnými studijními výsledky nezletilých a jejich zhoršením uplatněním na trhu práce; negativní psychické dopady nesprávného fungování na jednotlivé členy domácnosti snad není třeba blíže specifikovat. Je nepochybné, že rodina, italsky *la famiglia*, je proměnlivou institucí, jenž zprostředkovává, jak bylo shora nastíněno, vztah mezi jednotlivcem a společností jako takovou. Výsledkem dlouhodobého vývoje je právě dnešní podoba rodiny a společnosti a na tuto skutečnost musí v dnešní době účinné, ale též platné, právo reagovat.

Z obecného hlediska můžeme rodinné právo v objektivním smyslu vymezit jako souhrn právních norem, jejichž předmětem je právní regulace osobních a majetkových vztahů mezi členy rodiny. Legální definici pojmu „rodina“ v občanském zákoníku (dále jen OZ) či „novém“ občanském zákoníku (dále jen NOZ) nenalezneme. Nicméně NOZ v některých svých ustanoveních pojem „rodina“ užívá, například ustanovení § 700 odst. 1 NOZ hovoří o rodinném závodu jako o závodu, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním s manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Je možné dovodit, že rodinou se buďto myslí společenství osob v přímém příbuzenství, tj. že jedna od druhé pochází, a to až do třetího stupně (pojem rodina v užším slova smyslu), nebo do okruhu členů rodiny lze zařadit i osoby sešvagřené, tedy příbuzné ze strany druhého z manželů, a to až do druhého stupně (pojem rodina v širším slova smyslu).

Rodinou se například dle Oxfordského slovníku myslí zákonné společenství muže a ženy, které se projevuje v právu a na jehož základě se muž stane manželem a žena manželkou¹.

¹ Dostupné na <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/marriage>. [cit. 20.11.2014].

2.1 Historický vývoj práva na našem území

V celé řadě evropských zemí lze nalézt v právní úpravě statusu osob, v právní úpravě týkající se rodinného práva, věcných práv či obligačního práva mnoho společných rysů; tato skutečnost není náhodná. Právní řády skoro všech členských států Evropské unie jsou postaveny na římsko-právních základech; ať už se jedná o právní regulaci dědických tříd, či sešvagření. Jako hlavní zdroj k této kapitole bude kniha Milany Hrušákové, České rodinné právo.

Na římsko-právní tradici navazoval i Císařský patent č. 946/1811, všeobecný občanský zákoník rakouský (známý též pod zkratkou ABGB), který spolu s Manželským patentem Josefa II. posílil postavení státu v rodinných věcech na úkor církve². To, čím se ABGB nejvíce vyznačoval, byla komplexní úprava soukromého práva (tj. i úprava osobního statusu osob a vztahu mezi nimi).

Význam zmíněného kodexu byl zachován i po vzniku samostatné Československé republiky, díky tzv. Recepčnímu zákonu. Nicméně k určitým dílčím změnám došlo v důsledku Manželské novely (zák. č. 320/1919 Sb.), která nově upravovala vznik manželství zavedením fakultativního civilního sňatku vedle sňatku církevního nebo možnost rozluky manželství jako právního důvodu jeho zániku.

Převzatá právní úprava spolu s novelizacemi za dob první republiky u nás platila až do 1. 1. 1950, kdy v rámci tzv. Právnícké dvouletky vstoupil v účinnost zákon o právu rodinném.³ Zmíněný zákon napomohl k značné totalitarizaci soukromého práva, když ustanovení § 1 zákona neumožňovalo uzavření manželství před orgánem církve nýbrž jen před národním výborem. V opačném případě by manželství nevzniklo (viz ustanovení § 1 odst. 2 zákona).

Ke značnému zjednodušení též došlo u zániku manželství. Starý institut rozvodu od stolu a lože a institut rozluky manželství byl odstraněn. Na základě objektivního principu zanikalo manželství rozvodem (viz § 30 a následující a shora uvedeného zákona). Nebylo možné, až na výjimečné případy (§ 30 odst. 4), například rozvést manželství bez souhlasu nevinného manžela V oblasti úpravy právních vztahů mezi

² Nicméně vliv kanonického práva na běžný život jednotlivce byl stále, v porovnání s dnešní dobou, výraznější.

³ Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

rodiči a dětmi byl zrušen institut moci otcovské a oba rodiče měli nad dětmi moc rodičovskou.⁴ Pokud bylo dítě nezletilé, tak rodiče měli povinnost spravovat jeho majetek.

Do roku 2013 byla účinná právní úprava obsažena v zákoně o rodině⁵, který dle sovětského vzoru vyčlenil právní úpravu ze systému obecného soukromého práva a vložil ji do samostatného speciálního právního předpisu. Naproti tomu právní úprava manželského majetkového práva byla ponechána v občanském zákoníku (OZ). Společným rysem obou dvou v odstavci zmíněných právních předpisů byla snaha po větším vlivu státu v záležitostech života jednotlivce. Za příklad může sloužit rok 1975, který byl v tomto ohledu přelomový, jelikož byly vydány zákony národních rad o působnosti orgánů ČSR a SSR v sociálním zabezpečení; tím dochází k značnějšímu zásahu práva veřejného do práva soukromého. Výsledkem bylo, že až do roku 2000 byl zákon o rodině prováděn předpisy sociálního zabezpečení.

Od 1. 1. 2014 vstoupil v účinnost „nový“ občanský zákoník (NOZ), který navrácí rodinné právo, tedy i problematiku zániku manželství, do systému obecného práva občanského. Právní úprava rodinného práva je obsažena v části druhé NOZ, která úzce navazuje na část první (obecná část) v níž se nachází právní úprava postavení osob (například § 23 až § 117 NOZ, který upravuje právní postavení fyzických osob). Do rodinného práva se z hlediska systematického navrácí právní úprava manželského majetkového práva, dochází k vzniku nových právních institutů (například rodinného závodu) či k obnově institutu již v minulosti známých (například švagrovství). V obecné rovině lze říci, že v porovnání například s právní úpravou věcných práv či závazků, byla v rodinném právu zachována i po 1. 1. 2014 kontinuita (souvislost) v právním vývoji.

2.2 Historický vývoj na území Itálie

Občanský zákoník Itálie⁶ byl vydán v roce 1942, během fašistické éry; v původním znění ještě neznal určité zásady rovnosti mezi manžely nebo rovného zacházení mezi dětmi narozenými v manželství a mimo manželství. Rodinné vztahy byly upraveny podle základního pravidla autority manžela, který jako hlava rodiny

⁴ Viz ustanovení § 52 a následující.

⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále též jako „ZOR“)

⁶ Zákon n. 262/1942 Codice Civile dostupný na www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/codciv.htm (dále jen jako „C. C.“).

uplatňoval svou moc nad dětmi sám a mohl přijímat veškerá rozhodnutí týkající se průběhu rodinného života.

Právní postavení dětí narozených mimo manželství bylo podstatně horší, jelikož pouze děti narozené v manželství měli právní ochranu.

Vše bylo postupem času upraveno a přizpůsobeno moderní společnosti. Nejdříve v Ústavě z roku 1948 a následně reformou rodinného práva v roce 1975⁷.

2.3 Prameny a principy v České republice

2.3.1 Prameny rodinného práva

Prameny rodinného práva tak, že za pramen rodinného práva lze označit všechny právní normy, jejichž věcnou působností, to je předmětem právní úpravy, jsou oblasti vyjmenované v bodech jedna až pět na konci předchozí podkapitoly. Nyní, od 1. 1. 2014 je hlavním pramenem rodinného práva NOZ. Tyto prameny rozdělujeme na ústavní, zákonné a mezinárodní.

a) Ústavní prameny

S ohledem na hierarchické uspořádání právních norem, je právní Listina základních práv a svobod⁸ právní normou s nejvyšší právní silou. V čl. 32 LZPS je vymezen rámec ústavní ochrany rodiny a rodičovství. Rodičovství i rodina jsou podle tohoto ustanovení pod ochranou zákonů. Tato zvýšená míra ochrany rodiny a rodičovství se projevuje například v oblasti práva dědického (při absenci závěti dědí ze zákona osoby v první dědické třídě, tj. manželka a děti), pracovního práva (zákaz určitého druhu prací ženám či těhotným ženám) nebo v právní úpravě společného jmění manželů. Lze říci, že kogentní právní úprava uzavření a zániku manželství sama o sobě přispívá též k ochraně rodiny a rodičovství.

⁷ Zákon č. 151, 19 maggio 1975, Il Codice Civile Italiano.

⁸ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod/ dále jen jako „LZPS“

Listina základních práv a svobod zdůrazňuje rovnoprávnost dětí narozených v manželství i mimo něj, stejně tak jako rovnoprávnost sourozenců plnorodých tak i polorodých. Všechny děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Pouze soud, resp. opatrovnické oddělení příslušného soudu, může na základě zákona rozhodnout o tom, že rodič bude, případně rodiče budou na svých rodičovských právech omezeni. Vyústěním takového rozhodnutí může být například faktické odloučení dítěte od rodičů i proti jejich vůli (to odpovídá zásadě uvedené v ustanovení § 7 Občanského soudního řádu⁹).

b) Mezinárodní prameny

Mezi prameny rodinného práva lze bezesporu zařadit též mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy České republiky¹⁰, podle níž jsou součástí právního řádu státu veškeré vyhlášené mezinárodní smlouvy, s jejíž ratifikací vyslovil Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, bere se ohled na mezinárodní smlouvu (zásada aplikační přednosti).

Mezi ně především patří **Úmluva o právech dítěte**¹¹. *„Úmluva o právech dítěte doplňuje ostatní mezinárodní dokumenty týkající se lidských práv, neboť práva dítěte jsou samozřejmou součástí lidských práv. Na rozdíl od klasického členění lidských práv používá Úmluva členění trochu odlišné a tzv. dětská práva rozlišujeme na čtyři základní skupiny:*

- a) ochrana práva,*
- b) práva směřující k zabezpečení blaha dítěte.*

Tyto dvě skupiny vyjadřují ochrannářský přístup k dětem. Následující dvě skupiny vyjadřují liberální přístup k dětským právům, nicméně jsou předmětem kritické diskuze. Mezi ně řadíme:

- c) práva směřující k osvobození dítěte, dávající dětem stejná práva jako dospělým,*
- d) práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům, pokud jde o seburčení dítěte, jeho*

⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

*samostatnost v rozhodování*¹².

Mezi další důležité mezinárodní úmluvy, jimiž je vázána Česká Republika, jsou tyto:

Úmluva o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem, Haag 1958 (vyhl. č. 14/1974 Sb.)

Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (sdělení MZV č. 43/2000 Sb. m. s.),

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (sdělení MZV č. 34/2000 Sb.),

Evropská úmluva o osvojení dětí (sdělení MZV č. 132/2000 Sb. m. s.),

Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití, Haag 1970 (vyhl. č. 132/1998 Sb.),

Evropská úmluva o výkonu práv dětí (sdělení MZV. č. 54/2001 Sb. m. s.)¹³

c) Zákonné prameny

Mezi právní normy zákonné síly upravující rodinně-právní vztahy a manželství patřil zejména ZOR, OZ a zákon o registrovaném partnerství¹⁴, tedy právní předpisy dotýkající se právní úpravy osobního postavení osob. Nyní, od 1. 1. 2014, to je zejména NOZ a zákon o registrovaném partnerství, který zůstal rekodifikací soukromého práva nedotčen.

2.3.2 Principy rodinného práva

Milana Hrušáková ve své knize zmiňuje principy rodinného práva, které platí dodnes. Tyto principy můžeme ve stručnosti vymezit ze dvou pohledů. Princip monogamie, dobrovolnosti při uzavírání sňatku, zásada rozlučitelnosti manželství, rovnost muže a ženy v manželství apod., patří mezi principy, které lze vymezit jako týkající se jednotlivých druhů rodinně právních vztahů.

¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006c1998, s. 28-29. ISBN 80-7239-192-5

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006c1998, s. 29-30. ISBN 80-239-192-5.

¹⁴ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.

Mezi principy všech druhů rodinně právních vztahů vymezujeme tři následující:

- a) princip blaha dítěte,
- b) princip rovnosti subjektů,
- c) princip vzájemné pomoci.

2.4 Prameny a principy v Itálii¹⁵

Rodinné právo je část občanského práva, která se zabývá manželstvím a rodičovstvím a také vyplývajícími právními vztahy mezi manžely ve vztahu k dětem. Nejdůležitějšími principy v oblasti rodinného práva jsou stanoveny v Ústavě (dále jen jako COST) v článcích 29, 30 a 31.

Zejména ustanovení článku 29. COST vymezuje rodinu jako přirozenou společnost založenou na manželství. Taky ukládá základní pravidlo rovnosti mezi manželem a manželkou. Takovýto princip prostupuje napříč celým právním vztahem mezi manžely. Mezi tyto vztahy patří vztahy osobní (např. povinnost loajality platí pro oba manžele ve stejném rozsahu), tak vztahy majetkové (oba manžele se podílejí na potřebách rodiny).

Ustanovení článku 30. COST se zabývá vztahy mezi rodiči a dětmi. Ukládá rodičům povinnost podporovat, vychovávat a vzdělávat své potomky a to i v případě, že se děti narodily mimo manželství. Kromě toho článek představuje základní princip rovného postavení dětí narozených v manželství a mimo manželství. Zmíněný článek taktéž vyjadřuje jasným způsobem, jak stát zajišťuje ochranu slabším subjektům v rodinném jádře, přesněji dětem, zejména pokud jsou nezletilé.

Z výše uvedených ustanovení lze odvodit hlavní principy, kterými se řídí rodinné právo:

- princip autonomie rodiny;
- princip rovnosti manželů;
- zásada ochrany dětí (narozených v manželství i mimo něj);
- povinnost obou rodičů na vzdělávání a výchovy dětí;
- princip veřejné podpory pro vzdělávání rodiny;¹⁶

¹⁵ Zákon č. 1/2003 Costituzione della Repubblica Italiana, k nalezení na www.governo.it/Governo/Costituzione/1_titolo2.html. (dále jen jako „COST“).

2.5 Právní komparace pramenů a principů rodinného práva

Dřívější právní úprava České republiky měla jako hlavní pramen rodinného práva ZOR, což byl značný rozdíl mezi českou a italskou právní úpravou. Rok 2014 ale přinesl značnou změnu a příchodem NOZ se rodinné právo přesouvá zpět do občanského zákoníku, stejně tomu je i v Itálii. Občanský zákoník shodně upravuje obě disciplíny, tedy jak vznik a zánik manželství, tak majetkové vztahy vznikající mezi manželi uzavřením sňatku. Pro obě země je také důležitým pramene Ústava. Obě tyto právní úpravy mají také společné, že v minulosti byly několikrát modifikovány. Co se principů rodinného práva týče, český právní řád má tři hlavní principy, zatímco italský právní řád popisuje principů pět.

Značné rozdíly těchto zemí přichází až v samotném vzniku a zániku manželství, které přiblížím v kapitolách níže.

¹⁶ Dostupné na <http://www.notiziariodirittofamiglia.it/> [cit. 27.11.2014]

3 Vznik manželství

V mé práci se věnuji především zániku manželství. Aby mohlo manželství zaniknout, je třeba, aby nejdříve vzniklo. V následujících kapitolách přiblížím vznik manželství jak v České republice, tak v Itálii. Přiblížím, jaké jsou zákonné překážky pro vznik sňatku a také jaké druhy sňatků v těchto zemích jsou.

3.1 Vznik manželství v České republice

V naší společnosti spočívá manželství na pevných citových vztazích mezi mužem a ženou. Oba manželé jsou si v daném vztahu rovni. Hlavní společenský účel manželství spočívá v založení rodiny a v řádné výchově dětí. Manželský právní vztah vznikne poté, co se muž a žena rozhodnout žít spolu a projeví svou vůli v zákonem určené formě, tj. souhlasným prohlášením o tom, že vstupují do manželství (§ 656 odst. 1 NOZ). Takovéto prohlášení musí splňovat obecné náležitosti projevu vůle u právních úkonů (musí být tedy vážné, svobodné, určité, srozumitelné) a musí být učiněno před příslušným orgánem obce či církve, popř. náboženské společnosti. Milada Hrušáková ve své knize uvádí, že „*Církevní formu uzavření manželství zavedl zákon č. 234/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb. o rodině ve znění zák. č. 132/1982 Sb., s účinností od 1. července 1992*“¹⁷. Oba dva druhy uzavření manželství jsou podle současné právní úpravy rovnoprávné a na výběr dané. Případná vada právního úkonu může založit pouze neplatnost vzniku manželství či způsobit jeho neexistenci (viz níže).

NOZ v ustanovení § 656 obsahuje pouze formulační změny. Například nevyžaduje prohlášení muže a ženy, ale pouze jejich projev vůle. Tato formulace lépe odpovídá praxi, když reflektuje skutečnost, že osoba nemá nemůže činit prohlášení, nicméně může projevit vůli (například kývnutím, mávnutím rukou). Přitom pořad platí, že takovýto projev vůle, právní jednání, nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, co daná osoba chtěla vyjádřit (§ 551 NOZ). Přitom stále platí, že projevy vůle obou snoubenců při sňatečném obřadu musí být učiněny slavnostní formou veřejně a to za přítomnosti alespoň dvou svědků způsobilých k právnímu jednání. Pro daný proces uzavření manželství užívá zákon nově pojmu sňatečný obřad, který je dle důvodové zprávy k

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1993, s. 33. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 42. ISBN 80-85765-06-3.

NOZ nejpriléhavějším pojmem.¹⁸

Manželství má určitý společenský význam a účel, a proto zákon vyžaduje, aby kromě formálních předpokladů byly splněné i další určité předpoklady. Pokud nastane situace, že tyto podmínky zákonem předepsané nebudou splněny, může to mít za následek, že manželství buď nevznikne vůbec, nebo sice vznikne, ale bude neplatné. NOZ ve snaze o lepší formulaci důsledně rozlišuje mezi neplatným manželstvím (§ 680 a násl.) a zdánlivým manželstvím (§ 677 a násl.). Přitom rozdíl mezi zdánlivým a neplatným manželstvím spočívá v tom, že v případě neplatného manželství, manželství vznikne a až následně je soudem prohlášeno za neplatné (například § 684 odst. 1 NOZ). Naproti tomu v případě zdánlivého manželství k vzniku manželského vztahu nedochází.

Přitom je vždy zbytečné uvádět, že oprávnění prohlásit manželství za neplatné či zdánlivé náleží do pravomoci soudu, jelikož žádný jiný orgán nemůže, stejně jako v případě rozvodu, o statusové otázce rozhodovat¹⁹

NOZ je v oblasti úpravy vzniku manželství po formulační stránce přesnější než dřívější ZOR, když v ustanovení § 656 odst. 1 tuto skutečnost konstatuje. Před vykonáním těchto souhlasných prohlášení vyžaduje zákon znalost snoubenců o skutečnostech vyjmenovaných v ustanovení § 665 NOZ. Přitom tato formulace má svůj základ v dřívějším ustanovení § 2 ZOR. Jen pro úplnost je nutné dodat, že manželství jako smlouva je smlouvou ústní, v případě osob němých a hluchých se vyžaduje přítomnost tlumočníka.²⁰

NOZ upravuje jen sňatky heterosexuálních osob; z tohoto důvodu je právní úprava homosexuálních vztahů ponechána speciálnímu zákonu a to zákonu o registrovaném partnerství. Zmíněné ustanovení taktéž zdůrazňuje trvalost vztahu. Takovýto právní vztah může zaniknout jen některým ze způsobů, které zákon stanoví; to samé platí i o jeho vzniku. Proto nemůže vzniknout manželský vztah mezi dvěma osobami prostým soužitím byť po dobu značně dlouhou.

¹⁸ ELIÁŠ, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012.

¹⁹ Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, str. 328.

²⁰ Viz § 39 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

3.1.1 Zákonné překážky vylučující vznik manželství

Překážky vylučující vznik manželství jsou různého druhu, s různými právními následky. V případě, že by došlo k uzavření manželství i přes tyto překážky, je manželství prohlášeno za neplatné.

*„Neplatné manželství je manželství uzavřené z nezákonných důvodů. Na neplatné manželství se hledí jako na platné do okamžiku, než soud na návrh prohlásí jeho neplatnost”.*²¹

O neplatné manželství se bude jednat v případě, že půjde o:

- a) **jiné manželství** (§ 674 NOZ) – Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou; neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

Každý kdo chce uzavřít manželství, je povinen prokázat, že jeho dřívější manželství zaniklo, nebo bylo prohlášeno za neplatné. Manželství nemůže být uzavřené ani s osobou, která uzavřela partnerství, které stále trvá. Pokud muž nebo žena uzavře druhé manželství, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

- b) **příbuzenství** (§ 675 NOZ) – Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

Zákaz sňatků z příbuzenského hlediska je dán především z důvodu morálního a společenského. Jedním z nejstarších znaků rodiny je zákaz incestu, tj. pohlavní styk mezi nejbližšími příbuznými, který je v dnešní době zahrnut ve skutkové podstatě soulože mezi příbuznými dle ustanovení § 188 trestního zákoníku.

- c) **nedostatek věku** (§ 672 NOZ) – Manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně, jestliže je to v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je manželství neplatné a soud vysloví neplatnost i bez návrhu.

²¹ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. První vydání. 194 pages. ISBN 978-802-4751-672, str. 24-25.

Jedná se o tzv. sňatečnou způsobilost. Ve většině zemí je věk občanskoprávní způsobilosti 18 let, v některých pak 21 let.

- d) **duševní choroby** (§ 673 NOZ) – Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům. Osoba, jejíž svéprávnost k právním úkonům je omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu. Zákon svěřuje aktivní legitimaci pouze jednomu z manželů. Soud posoudí, jestli je zdravotní stav nemocného manžela slučitelný s účelem manželství.

3.1.2 Druhy sňatků

Muž i žena si mohou sami zvolit, který druh uzavření manželství si vyberou. Oba dva druhy uzavření manželství tedy jak civilní (občanský), tak i církevní, jsou si postaveny rovně – ani jeden ze způsobů nepřevažuje, nicméně užití jednoho způsobu k uzavření manželství vylučuje druhý (viz níže). To ostatně vyplývá i z NOZ, který v ustanovení § 658 zmiňuje oba dva způsoby uzavření manželství, aniž by jeden z nich upřednostňoval.

Vzájemný vztah mezi občanským a církevním sňatkem je možné v nově účinné právní úpravě nalézt v ustanoveních § 670 a § 671 NOZ. Dle zmíněných ustanovení není možné uzavřít po uzavření církevního sňatku sňatek občanský. Na druhou stranu se ale připouští po uzavření civilního sňatku sňatek církevní, ten však bude již bez právních následků; jinak řečeno manželství vznikne již okamžikem uzavření civilního sňatku.

3.1.3 Občanský sňatek

Mezi lety 1950 a 1992, jak již bylo uvedeno, znala tehdejší právní úprava pouze možnost občanského sňatku, tj. uzavření manželství před orgánem státu. Náboženské obřady byly dovoleny až po uzavření manželství před místně a věcně příslušným národním výborem.

Muž a žena mohou manželství uzavřít v místě příslušném obvodu, kde je příslušný matriční úřad. Matričním úřadem se myslí obecní úřad, který je jakožto orgán

samosprávy oprávněn činit úkony, které byly vyjmenované například v § 4 ZOR v rámci své přenesené působnosti (§ 104a ZOR) a platí dodnes. Příslušnost takového orgánu je dána dle trvalého pobytu muže či ženy (snoubenců). Pokud mají snoubenci trvalý pobyt v obvodech různých obvodních úřadů, manželství mohou uzavřít tam, kde písemně požádali o uzavření sňatku.

Každý úřad má určené místo pro konání slavnostních obřadů, kde se manželství uzavírá. Sňatek je tedy možné uzavřít na kterémkoliv vhodném místě (např. zahradní slavnost, léčebna či kulturní památka). Záleží pouze na vůli snoubenců a předchozím povolení matričního úřadu. V posledních letech se tato možnost uzavření manželství stále více rozšiřuje. Vždy však musí být zachována přítomnost dvou svědků a měla by také být zachována slavnostní forma. Průběh obřadu již není nijak stanoven právním předpisem. Přitom se vyžaduje povolení takového matričního úřadu, do jehož obvodu dané místo, kde se svatební obřad má odehrát, spadá

Ve výjimečných případech lze manželství uzavřít i zjednodušenou formou; musí být k tomu však zvláštní důvody, které zákon předvídá. Muž a žena mohou manželství uzavřít před kterýmkoliv obecním úřadem v případě, že život jednoho z nich je přímo ohrožen. Zákon již ale nespécifikuje, jak by měli snoubenci přímé ohrožení života prokázat. Ohrožení života lze prokázat zejména lékařským potvrzením anebo prohlášením ošetřujícího lékaře; v tomto ohledu by mohla hrát značný význam též výpověď dvou svědků, která musí být při uzavření manželství přítomni. V uvedeném případě se sňatek uzavírá před starostou, místostarostou, případně pověřeným členem zastupitelstva. NOZ v této souvislosti v ustanovení § 667 odst. 1 zachovává okruh osob, které jsou oprávněny sňatečný obřad provést.

3.1.4 Církevní sňatek

V účinné právní úpravě činí prohlášení o uzavření manželství muž a žena před příslušným orgánem církve, tj. před osobou, která byla pověřená církví nebo náboženskou společností. Osobu pověřenou stanovují vnitřní předpisy církve (například u římsko – katolické církve je to biskup). Lze však dovodit, že by manželství vzniklo i v případě, kdy by oddávající osobou byla osoba, která by vnitřním předpisem církve nebyla k takovému oddávání oprávněna. Naproti tomu, pokud by bylo manželství uzavřené před jinou než státem registrovanou církví, nemůže vzniknout. Jednalo by se o

tzv. non matrimonium.

Pokud je život jednoho ze snoubenců přímo ohrožen, je stejně jako v občanském sňatku, možné uzavřít manželství na kterémkoliv jiném místě. Držel – li by se uživatel právní normy striktně jazykového výkladu, mohl by dovodit, že v případě ohrožení života snoubence je možné v případě církevního sňatku, uzavřít sňatek na kterémkoliv místě, kdežto u civilního sňatku by bylo možné uzavřít manželství pouze před kterýmkoliv obecním úřadem.

Při sňatku musí být dodrženy všechny podmínky NOZ pro uzavření manželství. Stejně tak skutečnost, že například kanonické právo nepřipouští (až na určité výjimky) možnost rozvodu, nebude mít žádnou relevanci skutečnost, že po rozvodu civilního manželství bude takovéto manželství z pohledu kanonického práva nadále trvat.

Pro uzavření církevního sňatku vyžaduje nově účinná právní úprava předložení příslušného osvědčení vydaného matričním úřadem, které v případě NOZ nesmí být ke dni sňatečného obřadu starší více jak 6 měsíců (§ 666 odst. 1 NOZ). I nadále je zachována povinnost církevního hodnostáře – oddávajícího – zaslat do tří pracovních dnů od uzavření manželství protokol o jeho uzavření (odst. 2 stejného paragrafu).

3.2 Vznik manželství v Itáli

Italský občanský zákoník výslovně nedefinuje rodinu, stejně jako neobsahuje ani přímou definici manželství (*il matrimonio*). Manželská instituce je odborníky klasifikována jako dvoustranný právní úkon nemajetkoprávní povahy.

Rozdíl mezi manželstvím a smlouvou (která je taktéž dvoustranným právním úkonem) spočívá v tom, že zatímco smlouva utváří pouze majetkoprávní vztahy (často se uzavírá za účelem realizace určitého ekonomického zájmu), manželství dává vzniknout především vztahům osobního charakteru (spíše je následkem určitých osobních preferencí). Nicméně „manželství pro majetek“ nelze vyloučit. I přes tuto skutečnost není předmětem ústního sňatečného prohlášení například převod vlastnického práva k určité věci, ale toliko učinění takového úkonu, který bude mít dopad primárně do osobní sféry snoubence. Jinak řečeno, práva a povinnosti, které z

jeho uzavření vzejdou, nemohou být ekonomicky hodnoceny. Mezi tato práva a povinnosti patří především věrnost, vzájemná pomoc, společné soužití a spolupráce.

Manželství tedy není smlouvou, přestože samotné uzavření manželství má za své podstaty dopad na majetkoprávní vztahy mezi manžely. Tyto vztahy již ale řadíme mezi sekundární aspekty vzniku manželství, které jsou vyjádřeny charakterem a účelem právní disciplíny obsažené v občanském zákoníku.

3.2.1 Zákonné překážky vylučující vznik manželství

Za překážky bránící vzniku manželství jsou považovány takové okolnosti, za jejichž přítomnosti nemůže určitá osoba uzavřít manželství s osobou jinou. Italský právní řád rozlišuje dva typy překážek bránící vzniku manželství. Jsou to ty, které nemají za následek neplatnost manželství, a ty, které za následek neplatnost manželství mají.

Ty, které nemají za následek neplatnost manželství, jsou definovány jako překážky malé závažnosti, jejichž porušení neohrožuje platnost manželství. Nicméně jejich existence způsobuje vznik následné povinnosti manželů uhradit peněžitou pokutu (sankci). Naproti tomu překážky uvedené níže jsou natolik závažné, že jejich porušení znamená neplatnost sňatku.

Mezi překážky vylučující vznik manželství patří:

a) věk

Snoubenci nemohou být mladší osmnácti let (ustanovení čl. 84 C. C.).

b) duševní způsobilost

Manželství nemůže uzavřít ta osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům kvůli existenci duševní poruchy, která není pouze přechodná (ustanovení čl. 85 C. C.). Stejně tak se bude postupovat i v případě, kdy je daná osoba omezena ve způsobilosti k právním úkonům a to v takovém rozsahu, že takové omezení zahrnuje též nezpůsobilost omezené(ho) učinit sňatečné prohlášení.

c) existence manželství, které nezaniklo

Uzavřít sňatek může pouze osoba, která není vázána předchozím manželstvím (ustanovení čl. 86 C. C.); samozřejmě předchozí sňatek neexistuje, pokud došlo k rozvodu či smrti druhého manžela z původního manželství (tedy daná osoba by se stala vdovcem či vdovou). Ten, kdo navzdory předešlému manželství uzavře manželství nové, se dopustí trestního činu bigamie, a tudíž bude postížen trestní sankcí.

d) příbuzenské vztahy

Stejně jako u nás nemůže být manželství uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá (ustanovení čl. 87 C. C.).

e) trestný čin

Manželství nemůže být uzavřeno, pokud jeden ze snoubenců byl odsouzen za vraždu dokonanou nebo za pokus o ni na manželovi druhého (ustanovení čl. 88 C. C.). Jedná se o případ toho, kdo zabije nebo se pokusí zabít jinou osobu, aby si vzal vdovce nebo vdovu.

f) dočasný zákaz sňatku

Na rozdíl od muže, který po skončení jednoho manželství, může ihned uzavřít manželství další, žena nemůže po skončení jednoho manželství, uzavřít další manželství dříve než za 300 dnů. Důvodem takovéto prodlevy je snaha vyhnout se problémům, které by mohly nastat v případě určení otcovství nenarozeného dítěte. Pokud by se dítě narodilo do 300 dnů po zrušení manželství, je dítě považováno za narozené během tohoto manželství.

3.2.2 Druhy sňatků

Uzavření sňatku může proběhnout třemi různými způsoby. Jednotlivé typy (formy) manželství se posléze budou odvozovat od snoubenci zvoleného způsobu uzavření sňatku:

a) Civilní sňatek

Civilní sňatek je takový, který je uzavřen před matrikářem (starostou nebo funkcionářem jím pověřeným) v sídle obce, ve kterém má jeden z manželů trvalé

bydliště, a to za přítomnosti dvou svědků (ustanovení čl. 106 a 107 C. C.). Matrikář zajistí vystavení oddacího listu, který se založí do registru sňatků dané obce.

Sňatku musí předcházet ohlášky (ustanovení čl. 93 C. C.), tj. vystavení opatření v obci, které obsahuje osobní údaje snoubenců. Cílem ohlášek je umožnit osobám, které jsou znalé překážek daných zákonem (například ví, že jeden ze snoubenců je již ženatý/vdaná), uzavření sňatku oponovat. Stane-li se tak, sňatek se neuzavře až do chvíle, kdy soud nepotvrdí nebo nevyvrátí existenci oponované překážky.

Pokud nikdo neoponuje, sňatek musí být uzavřen do 180 dnů následujících po ohláškách, v opačném případě musí být ohlášky opakovány.

b) Církevní sňatek katolický

Katolickým párům umožňuje konkordát uzavřený mezi státem Itálie a Svatým stolcem²² z roku 1929, aby náboženský sňatek uzavřený před farářem měl stejné následky jako sňatek civilní; tím se snoubenci vyhnou potřebě uzavírat sňatek dvakrát, respektive podstupovat sňatek civilní za účelem vzniku státem uznaného manželství.

Aby měl náboženský sňatek stejné účinky jako sňatek civilní, je nutné, aby:

- uzavření sňatku předcházely ohlášky
- akt faráře byl přepsán do registru sňatků obce, v jejímž obvodu došlo k uzavření manželství

Toto však nejsou jediné rozdíly mezi sňatkem občanským a církevním – katolickým. Katolický sňatek není upraven, co se týče požadavků na jeho platnost, občanským právem, ale právem kanonickým (tj. právem katolické církve). Státní soudy rozhodují ve věci rozluky manželů (§9) a rozvodu (§10) i v případě církevních katolických sňatků.

c) Sňatek uzavřený před hodnostářem nekatolické církve

S cílem vyhnout se dvojitému uzavírání sňatků, a za účelem nastolit rovnost v zacházení s katolíky a stoupenci jiných náboženství (např. Židé, valdenští, adventisté

²² Jedná se o zvláštní druh subjektu mezinárodního práva, který reprezentuje římskokatolickou církev.

aj.), dovoluje italský právní řád párům, které jsou odlišného vyznání, uzavřít manželství před kompetentním hodnostářem jiné než katolické církve. Aby bylo tohoto záměru dosaženo, musí snoubenci podat žádost matrikáři kompetentnímu v dané věci, který zajistí přenesení svých vlastních funkcí na hodnostáře daného náboženství.

Na rozdíl od církevního katolického sňatku je tento druh sňatku celkově upraven státním právem a je proto podřízen ve všech svých aspektech jurisdikci civilních soudů.

3.3 Právní komparace vzniku manželství

Mezi českým právním řádem a italským právním řádem je možné v oblasti vzniku manželství nalézt mnoho společných rysů, ale zároveň se nachází i značné odlišnosti. U obou právních úprav najdeme vyjmenované překážky, díky kterým nelze manželství vzniknout. Menší rozdíl najdeme v tom, že italská právní úprava se trochu podrobněji těmto překážkám věnuje. Zatímco naše právní úprava vyjmenovává čtyři tyto překážky, italská právní úprava má překážek šest.

Snad z důvodu vyšší míry ateismu v České republice lze dovozovat absenci pravomoci církevních tribunálů prohlásit manželství vzniklé církevním sňatkem za neplatné. Takovou to možnost naopak mají církevní soudy v Itálii. Navíc v České republice zákon nerozlišuje a nebude činit rozdíly v rámci jednotlivých před církví uzavřených sňatků, jak tomu je v italské právní úpravě. Italská právní úprava nabízí sňatek uzavřený před hodnostářem nekatolické církve a sňatek církevní katolický. Naproti tomu lze nalézt shodu v délce doby, v které musí snoubenci uzavřít manželství před orgánem církve; tato doba začíná běžet ode dne vydání potvrzení matričním úřadem a činí 180 dní (tj. 6 měsíců).

4 Zánik manželství

Nynější kapitola je zaměřena na ústřední téma bakalářské práce. Jak již bylo jednou uvedeno, bylo nutné nejdříve popsat vznik manželství a témata s ním související až následně se věnovat samotnému zániku manželství. Manželství může stejně jako vzniknout, tak i zaniknout jen zákonem předepsaným způsobem.

V důsledku zániku manželství dochází ke změně osobního statusu subjektů a k modifikaci jejich majetkových poměrů od okamžiku zániku manželství. Jinak řečeno, změna, kterou zánik manželství, ať už z kteréhokoliv právního důvodu, působí, nastává vždy až k určitému konkrétnímu okamžiku, tj. ke dni, kdy nastane určitá právní skutečnost (například smrt či okamžik, kdy rozhodnutí věcně a místně příslušného soudu nabude právní moci), která působí na vznik, ale též změnu práv a povinností manželů resp. bývalých manželů (například zánik vyživovací povinnosti mezi manžely, zánik společného jmění, změna stavu z vdaná na rozvedená apod.). Manželé od určitého okamžiku nejsou dále povinni společně žít, vzájemně si pomáhat, být si věrní a vytvářet zdravé rodinné prostředí.²³ Manželství může zaniknout třemi možnými způsoby a to smrtí jednoho z manželů, prohlášením jednoho za mrtvého, a nebo rozvodem. Jelikož míra rozvodovosti neustále stoupá²⁴ a u tohoto způsobu zániku manželství se nachází, mezi naším právním řádem a právní řádem Itálie značný rozdíl v tom, že podle italského právního řádu je nutno, aby rozvodu předcházela soudní rozluka, zaměřím tuto kapitolu především na zánik manželství rozsudkem soudu o rozvodu manželství.

4.1 Rozvod

V této době je rozvod chápán z právního hlediska jako legitimní způsob konečného řešení sporu mezi manžely. V každém státě se rozlišují právní úpravy konkretizující rozvod manželství a v každém státě volí zákonodárce vždy odlišný způsob právní regulace zániku manželství za života obou manželů. Tak například právní úprava nekomplikovaného rozvodu je typická například pro Švédsko, naopak přísné podmínky pro rozvod manželství nalezneme v Itálii. Jedinou výjimkou napříč členskými

²³ To neplatí absolutně v případě vztahu mezi rodičem/rodiči a dítětem, když rozvedení manželé jsou i nadále po rozvodu povinni poskytovat dítěti vhodné prostředí pro tělesný, duševní či intelektuální rozvoj. Zajištění řádného vývoje se nicméně neděje v rodinném prostředí, které v důsledku zániku manželství – hlavně z důvodu rozvodu - zaniká.

²⁴ Dostupné na www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost. [cit. 27.11.2014]

státy Evropské unie je Malta, která jako jediná nedovoluje rozvod manželství²⁵.

4.2 Rozvod na území České republiky

V právní úpravě napříč evropskými zeměmi lze nalézt mnoho společných rysů v oblasti úpravy rozvodu. Tento závěr není překvapivý a je podpořen i odbornou literaturou. „Převážně byl v evropských právních úpravách pod vlivem práv římského a později práva kanonického rozlišován rozvod manželství od stolu a lože a rozluka manželství. Přitom pouze rozluka manželství znamenala zrušení manželství za života manželů. Právní podstata rozvodu manželství od stolu a lože spočívala v tom, že manželům bylo dovoleno žít odděleně, nebylo jim však umožněno uzavřít nové manželství. Rozvod od stolu a lože se uplatňoval tam, kde právní úprava zrušení manželství za života manželů vycházela z konfesní příslušnosti manželů. Manželství katolické bylo nerozlučitelné v těch státech, kde právní úprava tento princip akceptovala. Na území nového státu, Československé republiky, tomu tak bylo až do účinnosti tzv. manželské novely Obecného občanského zákoníku. V době po II. Světové válce je nerozlučitelnost manželství známa např. italskému zákonodárství. V současné době nerozlučitelnost manželství pro katolíka prakticky již z evropských právních úprav vymizela.“²⁶ Rozvod od stolu a lože a rozluka byly upraveny na území České republiky Obecným občanským zákoníkem a jeho zmíněnou novelou až do 1. 1. 1950, poté nabyl účinnosti zákon o právu rodinném. Až tento zákon se podstatně dotkl právní úpravy rozvodu.

Díky přijetí zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, se zjednodušila hmotněprávní úprava rozvodu: *byl zcela opuštěn kasuistický přístup, tj. nebyly nadále kasuisticky vyjádřeny a taxativně uvedeny rozvodové důvody.*²⁷ Za důvod rozvodu bylo uznáno pouze rozvrácené manželství postižené hlubokým a trvalým rozvratem, který se projevoval navenek. Zákon navíc ochraňoval toho z manželů, který rozvod nezavinil; vina naproti tomu nabývala právního významu u toho z manželů, který rozvod zavinil. Manželství mohlo být rozvedeno pouze tehdy, pokud souhlasili oba manželé; bez

²⁵ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xii, Právní rukověť. ISBN 978-807-3573-508.

²⁶ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Právnícké učebnice (C.H. Beck), s. 60. ISBN 8071791822.

²⁷ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Právnícké učebnice (C.H. Beck), s. 61. ISBN 8071791822.

souhlasu tzv. nevinného manžela nemohlo k rozvodu manželství v žádném případě dojít. Dne 1. 1. 1956 nabylo účinnosti zákonné opatření č. 61/1955 Sb., které už neochraňovalo nevinného manžela, tudíž i bez souhlasu nevinného manžela mohl soud manželství rozvést, pokud byly splněny další zákonné podmínky, např. pokud spolu manželé po delší dobu nežili.

Na hmotněprávní úpravu zániku manželství navazují též předpisy procesní.

K tomu aby soud mohl vydat určité rozhodnutí (například rozhodl o rozvodu manželství) se vyžaduje zákonné zmocnění. Proto je vývoj hmotněprávní úpravy průběhu rozvodu manželství pro soudní praxi značně významný. ZOR zjednodušil hmotněprávní předpoklady pro zrušení manželství rozvodem. Jednou z jeho nejvýznamnějších změn se stala objektivizace rozvodového důvodu²⁸. V konečném důsledku to znamenalo, že již nebylo nutné stanovovat výslovný důvod, aby manželství mohlo být rozvedeno; v procesních předpisech došlo pouze k dílčí změně a to v případě, že k zahájení řízení mohlo dojít až poté, co proběhlo obligatorní řízení, tj. řízení o smíření manželství.

Naše právní úprava rozvodu manželství se tím ve vztahu hmotného a procesního práva stala, i s přehlednutím k právu italskému, jednou z nejjednodušších.²⁹ Přijetím NOZ tak dochází v oblasti právní úpravy rozvodu spíše k drobným formulačním zpřesněním a v obecné rovině lze konstatovat, že v nyní účinná právní úprava spíše navazuje na právní úpravu v dřívější době účinnou, než aby jí zásadním způsobem měnila (kontinuita právního vývoje). Nastávají pouze dílčí změny, když se například manželovi, který přijal příjmení druhého manžela, prodlužuje lhůta pro oznámení matričního úřadu a to z jednoho měsíce na šest měsíců.

4.2.1 Způsoby rozvodu

Ve většině států Evropy se můžeme setkat se třemi možnými způsoby rozvodu manželství. U tří níže uvedených způsobů rozvodu manželství je důležité, aby každý zákonodárce vymezil důvody, pro které je možné manželství zrušit. Každý zákonodárce při posuzování této otázky, vychází ze specifík vlastní země, které jsou dány

²⁸ Objektivizací se myslí to, že manželství musí být natolik rozvráceno, že ho nelze obnovit. Lze jinak říci, že nastane-li takovýto důvod, považuje se, z objektivního hlediska za rozvrácené a může být rozvedeno. Přitom subjektivní stránka věci nehraje roli; proto daný rozvodový důvod je posuzován objektivně nikoli subjektivně.

²⁹ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Právnické učebnice (C.H. Beck), s. 61., ISBN 8071791822.

společenskými zvyklostmi a tradicemi.³⁰

Mezi tyto způsoby patří:

a) rozvod manželství na základě zavinění

Jde o nejstarší způsob rozvodu, který byl součástí i právní úpravy v České republice. Princip rozvodu vycházel z toho, že jeden z manželů porušil povinnosti, které měl plnit v manželském svazku, takovým způsobem, že druhý manžel už nebyl schopný dále v manželství pokračovat. Manželovi, který nesl vinu, hrozily hmotněprávní následky při vypořádávání majetkových vztahů a vyživovací povinnosti. Tento způsob zániku manželství se již, s ohledem na objektivizaci důvodů rozvodu manželství, v České republice nepoužívá. Takovéto pojetí, vychází-li ze zavinění jednoho z manželů, které je podmínkou pro rozvod manželství, samo o sobě musí předpokládat a stanovit povinnost soudu zkoumat, zda-li nastal vztah příčinné souvislosti mezi „nevhodným“ způsobem života prvního manžela a následkem, tj. vzniku rozhodnutí druhého manžela takovýto svazek rozvodem ukončit. Je možné, s určitými výhradami, takovýto princip zkoumání přirovnat k pojetí zavinění v trestním právu.

b) rozvod manželství na základě zjištění rozvratu

Podmínka rozvratu manželství je v České republice založena na objektivní skutečnosti, kdy příčinou rozvratu manželství je zpravidla porušování manželských povinností či dlouhodobé citové odcizení obou manželů.

Tyto manželské povinnosti jsou definovány jako povinnosti manželů žít spolu, být si věrní, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí; dodržení těchto principů by mělo vést k naplnění účelu manželství stanoveného v ustanovení § 655 NOZ. Soud se musí před zahájením rozvodového řízení pokusit o smír manželů; toto je jeho povinností. Tzn., že soud vyzve účastníky (manžele), aby zvážili, zda je rozvod poslední možností řešení rozvratu jejich

³⁰ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xii, Právní rukověť. ISBN 978-807-3573-508.

manželství - současné manželské krize.

Z praxe vyplývá, že důvodem manželských rozvatů bývá zejména nevěra, dále pak finanční neshody, rozdílné povahové vlastnosti, odlišné názory na výchovu dětí a také domácí násilí.

c) rozvod manželství na základě dohody manželů

Tento způsob rozvodu se nachází v § 755 NOZ. Zmíněné ustanovení slouží i manželům, kteří se předem dohodli a s rozvodem dvoustraně souhlasí. Oba došli k závěru, že společné manželské soužití není možné. V podstatě se víceméně jedná o druh nesporného rozvodu s tím rozdílem, že se manželé ještě před podáním návrhu dohodnou na rozvodu manželství. V takovém to případě soud nebude nařizovat první schůzku mediátorem, jelikož by pozbývala jakéhokoliv smyslu.

Tato forma rozvodu je doporučena z důvodu, že je rychlá a řeší komplexně celou problematiku. Účastníci řízení se tímto způsobem vyhýbají konfliktům a snižují náklady, které by bylo nutné v průběhu řízení vynaložit (například právní zástupci – advokáti). Díky tomuto způsobu rozvodu se manželé vyhýbají i stresovým a obtížným záležitostem a vše je vyřízeno během několika měsíců.

4.2.2 Právní následky po rozvodu

Právní vztah, který mezi manželi vzniká uzavřením manželství, samozřejmě s rozvodem zaniká. Rozvodem manželství zanikají i osobní práva a povinnosti manželů, která pro ně z manželství vyplývaly, a zaniká také vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely. Rozvod přináší změny i ohledně společného jmění manželů a dědění.³¹

Mezi tyto právní následky můžeme zařadit:

a) Změna status rozvedených manželů

Dnem, kdy vstoupí v právní moc shora specifikované rozhodnutí, se mění postavení každého z bývalých manželů, a to z „ženatý“ na „rozvedený“ a „vdaná“ na „rozvedená“. Mezi manžely zanikají vzájemná práva a povinnosti, jako například být si

³¹ Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozvod-a-jeho-nasledky-18987.html> [cit. 1.12. 2014]

věrní. Změna statusu se však nedotýká právního vztahu k dětem bývalých manželů. Jinak řečeno, i po rozvodu manželství zůstává nadále rozvedená žena matkou a rozvedený muž otcem nestanoví-li zákon něco jiného; například nedojde-li k popření otcovství bývalým manželem či osvojení.

b) Příjmení

Významné právo, které po rozvodu rozvedenému partnerovi vznikne, je uplatnění změny dosavadního příjmení. K této změně lze ale přistoupit pouze tehdy, pokud je toto právo u matričního orgánu uplatněno do šesti měsíců po právní moci rozvodu. Pokud jeden z manželů nechá tuto dobu uplynout, právo na změnu příjmení tím prekluduje, tj. zaniká. (§ 759 NOZ).

c) Výživné

Vyživovací povinnost je chápána jako majetkové právo, které se nepromlčuje. Promlčuje se nicméně právo na jednotlivá opětuující se plnění dle obecné právní úpravy týkající se promlčení, která je obsažena v NOZ. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely vzniká po rozvodu manželství za splnění určitých podmínek mezi nimi samotnými.

d) Další majetková práva

V tomto případě nastávají změny především ohledně společného jmění. Proto lze stručně konstatovat, že SJM rozvodem zaniká; je nutné provést jeho vypořádání. Pokud byla předložena dohoda o vypořádání, tak ta má vždy přednost a nabývá účinnost dnem právní moci rozvodu. SJM se nachází v NOZ § 143.

e) Dědění

Po rozvedení manželství, ztrácí rozvedený manžel právo na dědictví ze zákona. Dědit může po svém bývalém manželovi pouze jako dědic testamentární, tzn. dědictví ze závěti, ledaže by zůstavitel³² takovouto závěť zrušil. NOZ nově upravuje tzv. dědickou smlouvu (§ 1582 až § 1593). Uzavřou-li manželé takovouto smlouvu za trvání manželství a později dojde k rozvodu manželství, nedochází ke zrušení povinností z takovéto smlouvy, ledaže je právě touto smlouvou určeno něco jiného. K zrušení

³² Jako zůstavitel se označuje fyzická osoba, jejíž práva a závazky přešly její smrtí na její dědice.

takovéto smlouvy je oprávněn soud a to na základě návrhu některého z manželů (§ 1593 NOZ). Pro úplnost dodejme, že možnost uzavření takovéto smlouvy mají i snoubenci před uzavřením manželství. Smlouva se stane účinnou až vznikem samotného manželství.

4.3 Rozvod na území Itálie

Na území Itálie jsou při tomto způsobu zániku manželství značné změny v tom, že Česká republika rozlišuje druhy rozvodu, zatím co italský právní řád rozvádí manželství na základě soudní rozluky. O rozvodu rozhoduje soud na návrh jednoho z manželů v případech předvídaných zákonem. Nejběžnějším případem je ten, kdy mezi manžely trvala rozluka (soudní nebo založená dohodou) po dobu alespoň tří let. Ostatní případy jsou v praxi poměrně vzácné a nastávají pokud:

- jeden z manželů byl odsouzen k trestu odnětí svobody za závažný trestný čin,
- jeden z manželů, občan cizího státu, obdržel v zahraničí anulaci sňatku nebo rozvodu, anebo, stále v zahraničí, uzavřel jiný sňatek,
- nebyl sňatek naplněn,
- jeden z manželů změnil pohlaví.

Přirozeně může být v posledních čtyřech případech žádost o rozvod podána okamžitě; rozluka se nevyžaduje.

Rozvedení manželé mohou po právní moci rozhodnutí, jež rozvádí dané manželství, uzavřít manželství jiné. Po rozvodu nastává značný rozdíl mezi mužem a ženou, jak již bylo zmíněno, žena nesmí po 300 dnů, uzavřít další manželství, aby se vyloučila otázka otcovství v případě těhotenství. Institut rozvodu, který nebyl upraven v C. C. z roku 1942, byl zaveden do italského právního řádu zákonem z roku 1. 12. 1970³³ (v roce 1974 byl tento zákon podroben obecnému referendu, jehož výsledek potvrdil přijetí takovéhoho zákona), který byl následně upraven zákonem z 1. 8. 1978³⁴ a zákonem z 6. 3. 1987³⁵. Jelikož v italském právním řádu rozvodu předchází nejdříve

³³ Zákon č. 898/1970

³⁴ Zákon č. 436/1978.

³⁵ Zákon č. 74/1987.

rozluka, v následující kapitole se budu snažit co nepřesněji popsat soudní rozluku.

4.3.1 Soudní rozluka

Rozluka manželů (*la separazione*) je institut, jehož původním cílem bylo reagovat na závažné konfliktní situace, které vznikly mezi manžely. Její vznik se váže k době, kdy bylo manželství nezrušitelné (v Itálii tomu tak bylo až do r. 1970). Rozluka vyžadovala odloučení manželů, a to z toho důvodu, aby následně mohlo dojít ke smíření mezi manžely. V praxi se však stala rozluka nástrojem, jak zajistit definitivní a trvalé odloučení obou manželů. Dnes se již zdá tato funkce rozluky překonaná a slouží spíše jako „předpokoj“ k rozvodu. Její dnešní smysl tkví v tom, že se srze takovýto institut snaží zákonodárce zabránit takovým rozvodům manželství, které by byly činěny impulzivně a v příliš krátké době.

Rozluka manželů nedává zaniknout manželskému svazku (tzn., že v rozluce nelze uzavřít nový sňatek), ale znamená konec soužití manželů. Dále také znamená přeměnu nebo rozšíření dalších práv a povinností, které vyvstávají ze sňatku (například spolubydlení).

Jako zákonná rozluka se označuje taková rozluka, která se odehrává způsobem předvídaným zákonem. Rozděluje se dvou typů:

- rozluka dohodou,
- rozluka soudní.

a) Rozluka dohodou

Rozluka dohodou předpokládá, že manželé souhlasí s podmínkami, které takovou rozluku podmiňují: konkrétně se vyžaduje, aby se manželé dohodli na vyplacení výživného ze strany jednoho z manželů druhému, svěřeni dětí do péče jednoho z nich a přidělení domu, ve kterém rodina bydlí.

Po dosažení shody na těchto záležitostech musí být dohoda potvrzená soudem. Soud může zamítnout tuto dohodu pouze v případech, kdy by byla ve vztahu k zájmu dětí v hrubém nepoměru (například pokud se manželé dohodnou svěřit nezletilého potomka

do péče tomu z nich, který se zdát být méně způsobilým k jeho výchově).

b) Rozluka soudní

Soudní rozluka předpokládá, že manželé nenalezli shodu v podmínkách rozluky, a ty budou proto rozhodnuty soudem.

Rozsudkem o rozluce soud stanoví, zdali a komu bude přiznáno výživné, které náleží tomu z manželů, který je ekonomicky slabší. Musí také rozhodnout o postupu ve věci svěřeni nezletilých dětí do péče, v souladu s pravidlem o střídavé péči. O bydlení v rodinném domě rozhodne soud tak, aby byl brán v potaz především zájem nezletilých dětí.

Podmínky rozluky soudní, tak rozluky dohodou, mohou být pozměněny soudem na žádost jednoho z manželů, v případě, že se v průběhu času změnily okolnosti rozhodné pro vydání daného soudního rozhodnutí významným způsobem (například vyvstaly hospodářské problémy u jednoho z manželů až po aktu rozluky).

Eventuální smíření manželů (tj. návrat ke společnému životu) nevyžaduje žádné formality a způsobuje zánik účinků rozluky (ustanovení čl. 157 C. C.).

4.3.2 Proces rozvodu

Tak jako pro rozluku tak i pro rozvod platí, že jeho proces je poměrně jednoduchý, pokud se strany dohodnou na podmínkách.

V případě dohody představí manželé soudu návrh, který obsahuje úpravu vzájemných vztahů k dětem a majetku. Soud vyslechne manžele, ověří, že byly splněny podmínky stanovené zákonem (například, že uběhla minimální doba rozluky) a zvaží, jestli dohody, ke kterým manželé došli, odpovídají zájmům dětí. V případě, že tomu tak je, prohlásí manželství za rozvedené rozsudkem.

V případě, že se manželé nedohodnou, je proces komplexnější a delší. Na jeho konci to bude soud, kdo rozhodne rozsudkem o rozvodu ve prospěch eventuálního přiznání pravidelného výživného manželovi nebo manželce, který/á je ekonomicky slabší. Soud se bude nadále zabývat otázkou opatření týkajících se nezletilých potomků,

podobně jako je tomu u rozluky. Tak jako v případě rozluky i u rozvodu platí, že podmínky se mohou po podání žádosti jednoho z manželů změnit za předpokladu, že se prokážou významné změny ve faktické situaci kterékoliv ze stran, která byla rozhodná pro původní soudní rozhodnutí.

4.3.3 Právní následky po rozvodu³⁶

Stejně jako v českém právním řádu, tak i v italském nastávají po rozvodu manželství následky ke vztahu mezi manžely. Italský právní řád je dělí na následky rozvodu ve vztahu k:

a) Osobním vztahům mezi manžely

Dochází ke zrušení manželských svazků, manželé se stávají znovu svobodnými a mohou se znovu vdát. Rozdíl však nastává v tom, že jak už bylo shora zmíněno, muž může ihned uzavřít manželství další. Žena však může až 300 dnů po rozvodu, aby se vyloučila případná otázka otcovství.

b) Rozdělení majetku mezi manžely

Rozvod ruší společné jmění manželů a rodinný majetek. V případě, kdy děti nedosáhly zletilosti, existuje majetek i nadále. Rozvod nemá účinek na běžné vlastnictví (například zboží pořízené do spoluvlastnictví před uzavřením manželství nebo v průběhu manželství, kdy byla jmění oddělena), které lze zrušit na žádost jednoho z manželů.

c) Nezletilým dětem manželů

Soud rozhoduje o rodičovské zodpovědnosti, rozhodne, jakému z rodičů bude dítě svěřeno do péče. Rozhoduje se v zájmu dítě a to buď střídavě, anebo jednomu z nich. Tomu rodiči, který dostane dítě svěřené do péče, se upřednostňuje žít v obydlí rodiny.

d) Vyživovací povinnosti vůči druhému z manželů

Při povolení rozvodu nařídí soud na žádost jednoho z manželů pravidelné platby výživného tomu z manželů, který nemá dostatečné prostředky nebo který si je

³⁶ Dostupné na http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ita_cs.htm#3. [cit. 1.12.2014].

objektivně nemůže zajistit. Vyživovací povinnost končí, pokud příjemce znovu uzavře manželství.

4.4 Právní komparace zániku manželství

V prvé řadě se jedná o existenci rozluky, kterou zná italský právní řád. Dle něj totiž nelze manželství rozvést po vzájemné dohodě obou manželů jako tomu je, za splnění určitých podmínek, v České republice. Přitom rozluka vždycky musí být schválena soudem (existuje-li dohoda) nebo o ní musí soud na návrh jednoho z manželů sám rozhodnout. Rozluka totiž pozbývá jakýchkoliv právních účinků a manželství nadále trvá. To může mít dopad do oblasti dědického práva za předpokladu, že odloučení manželé nejsou odpovědní za rozluku; takovýto manželé by byli oprávněnými dědici druhého z nich. Naproti tomu manželé, kteří odpovídají za rozluku, mají právo toliko na výživné a to za předpokladu, že na něj od zemřelého manžela mají právo v době dědického řízení.

Je také velmi závažné, že dle italského právního řádu se žena, až na výjimky, které jsou obsaženy v ustanovení § 89 C. C., se nesmí po určitou dobu od rozvodu manželství znovu vdát. Navíc bez dalšího ztrácí příjmení manžela, které přijala za své vlastní. S výjimkou případů, kdy by soud povolil bývalé manželce zachovat vedle svého rodného příjmení i příjmení svého manžela³⁷. Takovéto znevýhodnění bývalé manželky v českém právním řádu nalézt nelze.

³⁷ Dostupné na http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ita_cs.htm. [cit. 27.11. 2014]

5 Rozbor příslušné právní terminologie

Tato kapitola bude věnována termínům z rodinného práva, které jsem použila při psaní bakalářské práce. K výkladu termínů a slovních spojení jsem používala výkladové a překladové slovníky, a to především výkladový slovník *Il Sabatini Coletti*, a výkladový slovník *Zingarelli* a dále Právnícký slovník od prof. JUDr. Dušana Hendrycha, CSc.

Separazione – rozluka

Výraz „*separazione*“ je podle italsko – českého slovníku překládán jako oddělení, odloučení nebo rozluka. Z právního hlediska tento výraz znamená rozluku. Ačkoliv se již nyní v českém právním řádu rozluka neužívá, tak byl používán do roku 1950 právem kanonickým a měl stejný význam jako použití v italském právním řádu. Podle výkladových slovníků je tento termín vykládán jako „*Azione del dividere, separando cose precedentemente congiunte o distinguendone le componenti*“, to lze vyložit jako průběh rozdělování věcí, které se staly společnými při sňatku nebo jejich rozdělení na jednotlivé komponenty. „*Separazione*“ neboli rozluku může dále rozlišovat jako „*separazione consensuale*“, tedy rozluka dohodou nebo „*separazione giudiziale*“, to je překládáno jako rozluka soudní.

Comunione dei beni – společné jmění manželů

Výraz „*Comunione dei beni*“ je podle italsko – českého slovníku překládán jako společenství, či společné vlastnictví. Pro italský právní řád má výraz „*comunione dei beni*“ stejný význam jako společné jmění manželů pro český právní řád. Výkladový slovník *Il Sabatini Coletti* vykládá tento výraz jako „*Regime patrimoniale tra i coniugi, in base al quale viene stabilito che tutti i beni futuri della famiglia, acquisiti dopo il matrimonio, appartengono a entrambi e non sono soggetti a tassazione separata.*“ To lze vyložit jako majetkové poměry mezi manžely, které stanoví, že veškerý budoucí majetek rodiny získaný po svatbě, patří oběma manželům a není předmětem samostatného zdanění. Právnícký slovník vykládá „*společné jmění manželů*“ jako „*institut upravující vzájemné majetkové vztahy mezi manžely*“.

Matrimonio - manželství

Dalším výrazem je termín „*matrimonio*“, tento výraz je italsko – českým slovníkem přeložen jako manželství či sňatek. Ve výkladovém slovníku Zingarelli je termín „*matrimonio*“ popsán jako: „*Accordo tra un uomo e una donna stipulato alla presenza di un ufficiale dello stato civile o di un ministro di culto, con cui i soggetti contraeti si impegnano a instaurare e mantenere fra essi una comunanza di vita e d'interessi*“, to lze přeložit jako dohoda mezi mužem a ženou uzavřena v přítomnosti matrikáře nebo duchovního, jíž se tyto jedinci zavazují vytvořit a udržovat mezi nimi pospolitý život a společné zájmy. Ve výkladovém slovníku Sabatini a Colleti je tento termín vykládán stručněji a to jako: „*Unione tra un uomo e donna ufficialmente sancita davanti a un ufficiale dello stato civile o a un ministero del culto*“, to v českém překladu znamená svazek mezi mužem a ženou oficiálně schválený před matrikářem nebo před duchovním.

Výkladové slovníky dále také obsahují definice forem manželství. „*Matrimonio civile*“ je do českého jazyka překládáno jako občanský sňatek uzavřený před matrikářem. „*Matrimonio canonico*“ výkladový slovník Sabatini a Colleti vykládá jako manželství uzavřené před duchovním katolické církve. Poslední forma uzavření manželství je „*Matrimonio religioso*“, tzn. manželství uzavřené jako přísaha před duchovním.

Rozdíl mezi českým a italským výkladem tohoto slova je ten, že jak už bylo řečeno italsko – český slovník vykládá tento výraz jako manželství či sňatek. Zatímco český význam těchto slov je trochu odlišný kdy sňatek znamená samotný akt a manželství znamená trvalé soužití muže a ženy uzavřené zákonným způsobem.

Divorzio – rozvod

Termín rozvod najdeme v česko – italském slovníku pod pojmem „*divorzio*“. Výkladový slovník Sabatini a Coletti vykládá rozvod jako: „*Scioglimento del matrimonio a termini di legge*“ to lze do češtiny přeložit jako zrušení manželství podle zákona. Podle výkladového slovníku Zingarelli je tento termín vykládán: „*Scioglimento del matrimonio durante la vita dei coniugi*“, to v českém překladu znamená zrušení manželství za života manželů.

6 Závěr

Rodina je základ státu. Každá společnost, tj. stát, přistupuje k právní úpravě vztahů mezi členy rodiny odlišně, s ohledem na mnoho proměnných faktorů (vliv náboženství a společnosti, historické zkušenosti, tradice, hodnotový žebříček). Cílem této práce bylo popsat právní úpravu rodinného práva (s ohledem na zánik manželství) ve dvou státech, které byt' mají oba právní kořeny v římskoprávní tradici a u nichž hrála v minulosti významnou úlohu katolická církev, přistupují do určité míry k právní úpravě zániku manželství odlišněji, zejména co se právní úpravy rozvodu týče.

Cíl absolventské práce, který byl nastíněn v úvodní kapitole, byl s určitými výhradami splněn. V každé kapitole lze nalézt shodné prvky mezi českou a italskou právní úpravou, zároveň ale lze nalézt značné rozdíly. 1. ledna 2014 kdy vstoupil v účinnost nový občanský zákoník má český právní řád, stejně jako italský právní řád stejný hlavní pramen rodinného práva právě občanský zákoník. Naproti tomu odlišnosti mezi zmíněnými právními řády lze spatřovat oblasti rozlišování mezi církevním – katolickým – a církevním – nekatolickým – sňatkem, když italská právní úprava činní mezi těmito dvěma poddruhy církevního sňatku rozdíly, které promítá do právní úpravy. Naproti tomu český právní řád mezi církevními sňatky, ať už jakýchkoli církví či náboženských společností rozdíly nečiní.

Dále můžeme nalézt rozdílný přístup v samotném zániku manželství rozsudkem soudu o rozvodu. Kdy český právní řád má tři způsoby zániku manželství, zatímco italský právní řád až na určité výjimky nedovoluje manželství rozvést, aniž by mu nepředcházela soudní rozluka. Dalším značným a zajímavým rozdílem je v italském právním řádu doba, po kterou se po rozvodu žena nemůže znovu vdát, aby se vyloučila případná otázka otcovství, což český právní řád vůbec neuvádí.

Résumé

Lo scopo della mia tesi è un'analisi comparativa di scioglimento del matrimonio nella Repubblica Ceca e in Italia. Allora Lo scopo della mia tesi sia confrontare due regole, e trovare e descrivere le differenze tra loro.

Il lavoro è diviso in diversi capitoli. Ogni capitoli includono diritto ceco e italiano. Alla fine della mia tesi é la comparazione. Nel primo capitolo descrivo la storia del diritto della famiglia, e i principi fondamentali e le fonti del diritto della famiglia. Nel secondo capitolo descrivo l'emergere del matrimonio, quali sono i tipi di matrimonio e le ragioni per le quali può verificarsi il matrimonio. Il prossimo capitolo è lo scioglimento del matrimonio. Questo capitolo è uno dei più importanti nel mio lavoro. Descrivo soprattutto sullo scioglimento del matrimonio da una sentenza del tribunale del divorzio, descritto la forma, il processo e le conseguenze. Il capitolo si confronti di nuovo superato. L'ultimo capitolo riguarda l'analisi della terminologia.

Come ho detto, l'obiettivo principale era quello di attirare l'attenzione allo scioglimento del matrimonio in Repubblica Ceca e in Italia. Le differenze non sono nell'emergere nel matrimonio, ma anche lo scioglimento nel matrimonio. Da quando è entrato in vigore il 1 ° gennaio 2014 la nuova Codice civile, è la fonte principale il codice civile, oltre che in Italia. Un'altra differenza sta l'emergere del matrimonio. La Repubblica Ceca è possibile fare due tipi di matrimoni eil matrimonio civile e il matrimonio religioso, in Italia è possibile concludere i tre tipi di matrimoni. Un'altra differenza significativa si verifica nel divorzio, che in Italia non è possibile separare il matrimonio senza precedenti separazione di tre anni.

Sulla base di confronti può affermare che sebbene siano fra le leggi di alcune differenze, cercando di mantenere lo stesso principio.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Itálie

Zákon n. 1/2003 *Costituzione della La Costituzione della Repubblica Italiana*,

Zákon č. 151, *Il Codice Civile Italiano*,

Zákon n. 262/1942 *Il Codice Civile Italiano*,

Zákon č. 898/1970 *Il Codice Civile Italiano*,

Zákon č. 436/1978 *Il Codice Civile Italiano*,

Zákon č. 74/1987 *Il Codice Civile Italiano*.

Česká republika – právní předpisy jsou dostupné na internetových stránkách
www.portal.gov.cz,

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů*,

Zákon č. 265/1949 Sb., *o právu rodinném*,

Zákon č. 94/1963 Sb., *o rodině*,

Zákon č. 94/1963 Sb., *zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů*,

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů*,

Zákon č. 115/2006 Sb., *o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů*,

Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*,

Zákon č. 89/2012, *Občanský zákoník*.

Tištěné zdroje

ELIÁŠ, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit

FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xii. Právní rukověť. ISBN 978-807-3573-508.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno; Masarykova univerzita: Doplněk, 1993, ISBN 80-210-0598-X

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006c1998. ISBN 80-723-9192-5.

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník : rodinné právo*. První vydání . 194 pages. ISBN 978-802-4751-672.

RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Právnícké učebnice (C.H. Beck), ISBN 8071791822.

ZAGREBELSKY, G. et al. *Diritto civile*. Milano: Mondadori, 2007, 414 s. ISBN 978-88-00-20582-5.

Internetové zdroje

http://www.governo.it/Governo/Costituzione/1_titolo2.html

http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/codciv.htm

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

<http://www.laseparazione.com>

http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ita_cs

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/marriage>

http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/codciv.htm

<http://www.notiziariodirittofamiglia.it/>

<http://www.business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankak/>

Slovníky

HENDRYCH, D. a kol., Právníký slovník, 3: vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1.

SABATINI, F., COLETTI, V. *Il Sabatini Coletti : dizionario della lingua italiana*. Milano: Rizzoli Larousse, 2007. ISBN 978-88-525-0216-3

ZINGARELLI, N. *Lo Zingarelli 2008: vocabolario della lingua italiana / di Nicola Zingarelli*. Bologna: Zanichelli, 2001. ISBN 978-88-08-04455-6.